No. 222. 1847.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dingsdags, Donderdags en Zaturdags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 3,00; voor de buitensteden ƒ 3,50; franco door het geheele Rijk. Brieven, Gelden, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DINGSDAG, 30 NOVEMBER.

Advertentien van Zes regels en daar beneden worden voor ƒ 1,00 geplaatst; meer dan Zes regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 29 November.

Lucern is bezweken. Na eene moedige, wanhopige verdediging is de stad in handen der radicalen gevallen. De generaal Dufour heeft geene voorstellen van capitulatie willen aannemen; de stad heeft zich derhalve op genade moeten overgeven.

Deze droevige tijding is geschikt, om elken vriend van orde, vrijheid en regt te doen schrikken.

De strijd toch, die in Zwitserland gevoerd wordt, is geen gewone strijd; de burgeroorlog, die er woedt, is geen gewone burgeroorlog; want het is niet slechts een kamp tusschen Zwitsers en Zwitsers; zijn kring is niet beperkt binnen de grenzen van Helvetië; hij strekt zich uit over het grootst gedeelte van Europa, dat daarbij tegenwoordig is, en daaraan deel neemt door woord en daad.

De bloedige gevechten van Zwitserland zijn het natuurlijk gevolg van den staat der opiniën in Europa. Van de zijde der radicalen, van hen, die in den naam des volks het geweld stellen boven het regt, en de verdrukking in de plaats der vrijheid, van hen is het eene [illegible] van hetgene zij willen, durven en vermogen; [illegible] onrustige driften, die Europa zoo menigvuldig [illegible] draagt, hebben dien strijd openlijk aan[illegible] aangevuurd, terwijl de mannen der orde, [illegible] vreesachtige gouvernementen van Europa niet [illegible] en huiverachtige sympathiën voedden voor de vrienden van regt en vrijheid.

De zegepraal, door de radicalen op het Sonderbond behaald, is derhalve niet slechts voor de overwonnen cantons noodlottig. Hoe diep ongelukkig de bevolkingen dier geslagene cantons ook worden mogen, hoe medelijdenswaardig hun toestand ook zij, als de gevolgen van den oorlog zich daarbij bepaalden, men zou het zich eenigermate kunnen getroosten, omdat de rampen slechts plaatselijk zouden zijn.

Maar het is hier geen oorlog van volk tot volk, waarbij de gewapende hand over onderlinge verschillen beslist; het is een strijd van beginselen, het is een kamp van de wanorde tegen de orde, een oorlog van het geweld tegen het regt, die buiten de grenzen van Zwitserland met dezelfde warmte gevoerd werd als daar binnen.

De zegepraal dus in Zwitserland behaald, is eene zegepraal van het radicalismus in Europa. En de triumfkreet, die uit Bern opgaat, wordt beantwoord door de jubelklanken van de radicalen aller natiën.

De val van het Sonderbund door de overmagt zijner vijanden, ten aanzien van de mogendheden, die de vernietiging der orde lijdelijk hebben aangezien, is een schok aan de maatschappij in Europa toegebragt.

De door geweld van wapenen bedwongen driften, aangemoedigd door de zege hunner vrienden en de lafheid der mogendheden, die, het geweer in den arm, rustige aanschouwers bleven van eene schuldige slagting, zullen allerwege meer en meer het hoofd opsteken. Men leze de oppositiebladen in Frankrijk, en men zal zich kunnen overtuigen, welken schadelijken invloed de nederlaag in Zwitserland voor Europa zal uitoefenen.

De vertraagde tusschenkomst der groote Mogendheden moge tijdelijk eenige orde in Zwitserland terugvoeren; wat zal het baten? De wanorde heeft getoond, welke vernielende kracht haar beziel, als zij durft; vroeg of laat zal zij het daarom wagen, diezelfde mogendheden aan te vallen, die haar nu zullen gaan bevechten. Toeft zij welligt niet slechts op den dood van Louis Philips, om hare onheilzame aanslagen in Frankrijk te verwezenlijken, en door en uit Frankrijk over gansch Europa te verbreiden? De toekomst zal het leeren.

Intusschen is het reeds nu blijkbaar, dat de slag aan het Sonderbund toegebragt een Europesche, en de ondergang van het regt in Zwitserland een maatschappelijke ramp is.

Heden behelzen de bladen de treurige tijding, dat de generaal Dufour, die den 22 in vijf groote legerkorpsen van verschillende zijden op Lucern was losgerukt, in den morgen van den 24 die stad zou overmeesterd hebben. Alzoo zou ook dit belangrijk canton van het Sonderbund voor de radicale overmagt hebben moeten zwichten. Intusschen zijn de berigten nog zeer uiteenloopend omtrent de wijze hoe die overgave is geschied; sommige geruchten willen, dat de stad stormenderhand zou zijn ingenomen; andere verzekeren, dat de generaal Dufour geweigerd had, eene capitulatie toe te staan. Doch wat voor het minste zeker schijnt, is, dat Lucern niet eerder heeft toegegeven dan na een hevigen tegenstand te hebben geboden, tot zoo lang hare moedige verdedigers zich genoodzaakt zagen, voor het veel grooter aantal der vijanden te wijken. Aller aandacht is ten hoogste gespannen op de bijzonderheden van die betreurenswaardige gebeurtenis.

De gisteren ontvangen dagbladen verhaalden ook, dat Zug, een der kleine cantons van het Sonderbund had gecapituleerd en na een dapperen tegenstand de wapens had moeten nederleggen. Heden meldt echter een berigtgever aan het *Journal des Débats*, dat niet het canton Zug, maar alleen de stad Zug zich had overgegeven, terwijl de groote raad naar Ober-Egeri was terug getrokken. Doch de officieele publicatie was op eene zoo sluwe wijze gesteld, dat men het canton met de stad verwarde. Intusschen zendt men bondscommissarissen naar Zug even als naar Friburg. Die commissarissen zijn ware vertegenwoordigers des volks; in hunne tegenwoordigheid valt het gezag der generaals en plaatselijke besturen. Bovendien heeft men hen niet afgewacht om de capitulatie van Zug te schenden; volgens die overeenkomst moesten de wapens in het stedelijk arsenaal geborgen worden, en toch hebben de militaire autoriteiten zich daarvan meester gemaakt.

Men schreef ons dezer dage uit Leiden ter gelegenheid van het overlijden van den hoogleeraar Broers het volgende:

»De menschheid en de kunst verliezen in hem zeer veel. Hij was een verzorgend vader van een talrijk kroost. De kunst mist een ijverig, wetenschappelijk, kundig en geoefend hoogleeraar in de heel- en verloskunde. De studenten, die zijnen laatsten cursus volgden, hetzij zij in de geneeskunde of in de heel- en verloskunde studeren, hebben het meest in hem verloren. Want, en dit is onverantwoordelijk voor de curatoren der hoogeschool, er is van den geheelen cursus van September af, door de ziekte van prof. Broers, geen collegie gegeven over de door hem gedoceerde vakken. Prof. Broers gaf namelijk vijf collegiën. Eene over de theorie, en ééne over de praktijk der heelkunst; ééne over de theorie, en ééne over de praktijk der verloskunde, en dan nog ééne over de *medicina forensis*. Voor deze vijf collegiën stond de verdienstelijk man alléén. Het is waarlijk veel te veel voor één mensch, die met den tijd en de wetenschap wil vooruit gaan. Men had hem minstens een adjunct of lector moeten toevoegen. En het gemis van zulk een lector is vooral gebleken, toen nu laastelijk de studenten, gedurende drie maanden zijn verstoken gebleven van al de lessen, welke de stervende professor hun niet kon geven. Intusschen het is te hopen, dat er in de leemten door het betreurd afsterven van den verdienstelijken professor Broers ontstaan, spoedig en op een waardige wijze zal worden voorzien."

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 27 November. Men zegt, dat de heer de Maillardoz, gewezen militaire bevelhebber van Friburg, binnen kort te Parijs wordt verwacht, alwaar hij zich voorstelt, een geschrift ter verdediging van zijn gehouden gedrag in het licht te geven.

— De reformistische feestmalen duren in Frankrijk nog immer voort, en schijnen een middel voor de radicalen om de dolzinnigste leerstellingen te verbreiden. Te Rijssel heeft men den heer Odillon Barrot uit eene club geweerd, omdat hij eene toast op den koning wilde instellen. Doch niets evenaart den geest, die doorstraalde op een onlangs te Dyon gehouden feestmaal. Men oordeele: Er werd de volgende toast ingesteld: »Aan u, o lichtverspreiders in deze bergachtige gewesten, die reeds twee eeuwig gedenkwaardige omwentelingen hebt voortgebragt, en die door den tijd en de gebeurtenissen tot eene nieuwe en dubbele allernoodzakelijkste handeling zijt voorbereid: eene staatkundige omwenteling als middel en eene maatschappelijke revolutie als doel." Kan men onverhoelder spreken als deze reformisten?

MADRID, 22 November. Men heeft in het ontwerpadres in antwoord op de troonrede de volgende zinsneden gelascht tegen de ministeriën Pacheco en Goyena:

»Dank zij der hooge wijsheid en moederlijke zorgen van Uwe Majesteit, heeft men in tijds de rampen kunnen verhoeden, die de heillooze staatkunde zou na zich slepen, welke de strekking had van op eene systematische wijze alle beginselen met den voet te treden." Deze paragraaf zal in de Kamer der afgevaardigden de hevigste debatten doen ontstaan.

ENGELAND.

LONDEN, 27 November. Eergisteren is eene talrijke deputatie van Iersche leden van het huis der gemeenten bij lord John Russell ten gehoore toegelaten. De eerste minister gaf dezen leden de stelligste verzekering, dat het gouvernement al het mogelijke zal aanwenden om in den nood van Ierland te voorzien.

— De troonrede van koningin Victoria [illegible] maakt van een aanstaand congres om de [illegible] serland te regelen. De *Times* heeft doen [illegible] deze zinsnede zeer onbepaald was, vermits [illegible] van eene regtstreeksche bemiddeling noch [illegible] middelijke en gewapende tusschenkomst gesproken wordt. Van den anderen kant wordt door den *Moniteur de l'armée Française* verzekerd, dat onderscheidene korpsen, die [illegible] opgezonden worden, naar de Zwitsersche grenzen zamentrekken, en zich in den Palts tot een vrij talrijk leger vormen. Hetzelfde wordt van de zijde van Oostenrijk en Pruissen verhaald. Deze drie mogendheden schijnen de Vorort te willen dwingen zich aan hunne besluiten te onderwerpen. Jammer maar, dat hunne tusschenkomst waarschijnlijk te laat zal komen, ten minste om het verlies van dierbare menschenlevens te voorkomen.

De *Times* wil, dat Frankrijk het voorstel had gedaan, om aan de Vorort eene gezamenlijke nota in te dienen met bevel om de vijandelijkheden te staken en afgevaardigden te zenden naar een te beleggen congres, dat te Freiburg in Bresgau, te Bazel of Neuchatel zou gehouden worden; en zoo de Vorort daaraan niet voldeed, dat dan eene gewapende tusschenkomst volgen zou.

Lord Palmerston zou dezen laatsten strengen maatregel verworpen en voorgesteld hebben, het congres te Londen te beleggen. Oostenrijk en Pruissen, en, zoo men zeide, vermoedelijk ook Rusland, zouden hierin genoegen nemen.

— De regering heeft verschillende middelen op het oog, om Ierland te hulp te komen, als: eene verhooging van de *income-tax*, eene nieuwe leening, eene belasting op de eigendommen der Iersche landlords, die hun inkomen buiten Ierland verteren, en een voorstel tot nieuwe dwangmaatregelen tegen Ierland; de regering is er evenwel mede verlegen wat zij doen zal; en geen wonder: het verdrukte Ierland is eindelijk een kanker geworden, die onophoudelijk aan Engeland knaagt.

Het schijnt, dat de Vereenigde Staten besloten hebben, diplomatieke betrekkingen met den H. Stoel aan te knoopen. Men zegt, dat de kolonel du Solle waarschijnlijk als zaakgelastigde der Unie naar Rome zal vertrekken.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 25 November. De katholijke bevolking van Pruissen heeft met veel genoegen vernomen, dat Z. M., aan de regtmatige vertoogen van den H. Stoel gehoor gevende, gunstige bepalingen heeft gemaakt ten opzigte van de dotatie der katholijke Kerk in Pruissen, te vinden uit de fondsen van 's rijks bosschen; en dat deze bepalingen, die bij concordaat met Frederik Willem III waren vastgesteld, doch waarvan de uitvoering tot dusverre jammerlijk was vertraagd en tegengewerkt, binnen kort hare volle uitvoering zullen erlangen.

Den 22 dezer stelden alle Zwitsersche bondstroepen zich in beweging, om van verschillende zijden het can-

ton Lucern binnen te dringen, ten einde de voorposten van die stad te overmeesteren. Zoo rukten de divisiën Ziegler, Donatz, Buckhardt, (welke laatste tot de overmeestering van Friburg had medegewerkt) te gelijker tijd langs verschillende wegen op Lucern los; van eene andere zijde vereenigde zich de divisie Willisau met de reserve van Ochsenbein. Het schijnt, dat aan de uiterste voorposten der verdedigingslijn, die zich vijf of zes uren ver van de stad uitstrekte, hevig is gestreden. Eindelijk werd aan alle troepen bevel gezonden, om achter de Emme en de Reuss, de belangrijkste verdedigings-linie, terug te trekken.

De devisie Gmür, die buiten den beschreven kring in het canton Zug gestreden had, heeft, zegt het *Tagblatt* van Bazel, den 23, na een gevecht van drie uren, de stelling van Gislicon, op de grenzen van Aargau, op twee uren afstands van Lucern, overmeesterd en is de Reuss overgetrokken over een schipbrug, dien men over die rivier opgeslagen had. Alle vijandelijke divisiën naderden alzoo, ofschoon door hevige gevechten opgehouden, tot de onmiddelijke nabijheid der stad, alom de overhand behoudende door hun grooter aantal. De strijd was zoo hevig en de toestand van Lucern zoo hagchelijk, dat men na een gevecht van zeven uren zich genoodzaakt zag een parlementair naar het hoofd-kwartier van den generaal Dufour te zenden om te onderhandelen; doch de generaal wees alle onderhandeling af en eischte onderwerping; Dit had alzoo ten gevolge, dat de bondstroepen eindelijk de stad introkkken, zoo als men eene veroverde stad bezet.

Alzoo zegeviert het onregt!

Het algemeen gevoelen is, dat de generaal Salis Saglio, na den val van Lucern, al zijne troepen aan de oevers van de Emme vereenigen zou, om een beslissenden slag te leveren.

Nadere bijzonderheden van de inname van Lucern zijn nog niet bekend geworden.

Het voorloopig gouvernement van Friburg heeft den 19 November het besluit genomen, dat men had aangekondigd, waarbij de Jezuïten en alle andere geestelijke orden en corporatiën voor altijd uit het canton verdreven, alle kloosters en geestelijke gestichten ontvolkt worden, en al hunne goederen en eigendommen zoo roerende als onroerende aan den staat vervallen, zonder dat die geestelijke vereenigingen daarop voortaan eenig regt zullen mogen doen gelden. Alle cessiën betreffende deze goederen, sinds 15 October ll. aangegaan, worden vernietigd verklaard. Ziedaar weder een groote schrede gedaan op den weg van radicalen vooruitgang!

De ontwapening van de Friburgsche landstorm ontmoet dagelijks meer moeijelijkheden. Intusschen gaan de bondscommissarissen ijverig voort met den opstand in het land te verspreiden.

Den 23, zeide men, zou de kolonel Riliet Wallis aantasten.

De inname van Ariolo door de Urner troepen heeft te Bern veel indruk gemaakt, te meer daar men vreesde, dat de Tessiners de partij van het Sonderbund zouden kiezen. Het bestuur van Tessin had eene algemeene ligting bevolen en de kolonel Luvini nam reeds alle maatregelen om deze belangrijke stelling aan de Urners te ontwringen.

De bondsdag en de eedgenootschappelijke krijgsraad schijnen ten minste voor het oogenblik te hebben afgezien van het plan om Neuchatel met troepen te bezetten.

Ten gevolge eener aloude bepaling, dat de Czaars van Moscovië slechts 25 jaren mogten regeren, waarna zij van het bestuur moesten afstand doen ten behoeve van hunnen troonopvolger, maakt men thans de opmerking, dat de keizer van Rusland, die den 1 December e. k. 22 jaren zal hebben geregeerd, na drie jaren van zijne ontzaggelijke heerschappij zal moeten afzien. Men voegt er zelfs bij, dat Z. K. M. zich hierover bij eene zekere gelegenheid reeds vertrouwelijk moet hebben uitgelaten.

Het Russisch ministerie heeft dit jaar reeds 140,587,000 roebels in Russische, Engelsche en Fransche fondsen belegd, en bevindt zich, volgens de verklaring van den Russischen minister van finantiën, daar zeer wel bij.

ITALIE.

ROME, 22 November. De *Diario* bevat het volgende:

»Men leest in N°. 65 van de *Patria* eenige woorden betreffende de demissie, die men zegt, dat door den Cardinaal Ferretti, secretaris van staat, zou zijn ingediend. Het is waar, dat die voortreffelijke minister Z. H. onophoudelijk verzocht hem te ontslaan van de waardigheid, waarmede hij is bekleed. Zijne gezondheid, die hem niet toelaat den geheelen dag zonder beweging te blijven, is de eenige reden, die hem aandrijft om af te treden. Evenwel zal hij nog eenigen tijd aan het bestuur blijven.

»Hetzelfde blad spreekt ook in zeer loffelijke bewoordingen van Monsignore Savelli, die onlangs tot pro-gouverneur van Rome is benoemd. In antwoord hierop zullen wij slechts als bewijs aanvoeren, hoezeer de zeven provinciën, waarover hij tot dusverre het bestuur gevoerd heeft, zijne naauwgezetheid, schranderheid en zijne liefde voor het algemeen welzijn prijzen; eigenschappen, die hij in zijn bestuur altijd met het beste gevolg heeft toegepast. Wij houden ons verzekerd, dat hij, in eene verhevener betrekking geplaatst, den laster zal logenstraffen, die zijnen vijanden ten zijne opzigte hebben verspreid."

— De *Diario* van den 16 levert een uitvoerig verslag van de plegtigheid der installatie van de *Consulta di Stato* en de feesten, die deze belangrijke gebeurtenis hebben vergezeld. Wat evenwel bij die gelegenheid het meest de aandacht trekt, is de aanspraak van Z. H. aan de 24 afgevaardigden der hoofdstad en de provinciën, alvorens zij toegelaten werden tot den plegtigen voetkus, waarna zij zich naar het Vaticaan begaven, alwaar zij hunne zittingen zouden houden.

Z. H. begaf zich naar de troonzaal, alwaar Z. Em. de Cardinaal Antonelli, president, Mons. Amici, vice-president en alle afgevaardigden reeds wachtten. Nadat Z. H. op zijn troon had plaats genomen, bragt de president den H. Vader in korte, maar krachtige termen de hulde van hunne dankbaarheid, voor het vertrouwen, dat hij in hen had gelieven te stellen. Z. H. beantwoordde deze toespraak voor de vuist nagenoeg op de volgende wijze:

»Ik dank u voor uwe goede meening, en ik stel daar veel prijs op, uit aanmerking van het algemeen welzijn. Met behartiging van het algemeen welzijn heb ik, sinds het eerste oogenblik van mijne verheffing tot den pausselijken troon, volgens de raadgevingen, die mij van God zijn ingestort, alles gedaan wat ik vermogt, en ben ik nog bereid, met Gods bijstand, in het vervolg alles te verrigten, zonder evenwel in eenig opzigt iets te kort te willen doen aan de souvereiniteit der pausselijke waardigheid; want gelijk ik die ten volle en algeheel van mijne voorgangers heb ontvangen, moet ik dat geheiligd pand ook zoodanig aan mijne opvolgers nalaten. Ik neem drie millioen mijner onderdanen, ik neem geheel Europa tot getuigen van hetgeen ik tot dusverre gedaan heb om mijne onderdanen tot mij te brengen en met mij te vereenigen, om hunne behoeften van nabij te leeren kennen en daarin te voorzien...... Het is vooral met het doel van die verlangens beter te kennen en in de behoeften van het algemeen belang beter te voorzien, dat ik u heb bijeen doen komen en u tot eene permanente commissie gevormd heb; om namelijk des noods uwen raad in te winnen, om mij te dienen in mijne besluiten als Souverein, waarin ik mijn geweten zal raadplegen, en om daarover te beraadslagen met mijne ministers en het H. Collegie."

Z. H. verklaart vervolgens, dat men zich grootelijks zou vergissen, indien men in den ingestelden raad van state iets anders, b. v. de verwezenlijking van eigen utopiën, wilde zien en de kans van eene instelling onbestaanbaar met de pausselijke souvereiniteit.

»In de medewerking van de heeren afgevaardigden, zoo besloot Z. H., zie ik niets dan een krachtigen steun van personen, die, zich ontdoende van alle eigenbelang, met mij door hunne raadgevingen zullen medewerken tot het algemeen welzijn, en die zich daarin niet zullen laten terughouden door de ijdele praat van kleingeestige en onverstandige lieden. Gij zult mij met uwe wijsheid bijstaan om datgene te beramen wat het nuttigst is voor de hechtheid van den troon en voor het waar geluk van mijne onderdanen."

Toen stond Z. H. op en na het geven van den zegen, vermaande hij de afgevaardigden, hunne belangrijke werkzaamheden te beginnen met den bijstand des Hemels; er bijvoegenden, dat hij vertrouwde, dat die werkzaamheden vruchtbaar zouden zijn in goede uitkomsten en dat zij de wenschen van zijn hart zouden vervullen.

Door den staatsraad zijn benoemd de volgende leden tot presidenten der verschillende sectien: voor Oorlog, Silvani, advokaat (Bologna); Binnenl. zaken, markies Paolucci (Forli); Finantiën, Recchi (Ferrara); Oorlog Openb. werken, enz., prins Odescalchi (Rome).

Ook heeft de raad een adres van antwoord aan Z. H. goedgestemd.

Des avonds werd het belangrijke feest met openbare vreugde-bedrijven besloten. Een schitterende optogt met ontrolde banieren ook van de overige staten van Italië en van vreemde landen, begeleid door fakkellicht doorkruiste de straten, onder het zingen van vaderlandsche liederen. De optogt trok voorbij de hôtels der gezanten van Sardinië en Toscanen en het hôtel door Lord Minto bewoond. Overal hoorde men de kreten: *Leve Italië! Leve het Italiaansch verbond!* Lord Minto verscheen op het balcon en riep uit: *»Leve de onafhankelijkheid van Italië!"*

De dagbladen van Florence hangen een treurig tafereel op van den toestand van het hertogdom Modena. De hertog, die van geene inwilligingen hooren wil, gaat voort met de strengste maatregelen te verordenen. Massa en Carrara zijn in staat van beleg verklaard, en elk tezamenzijn van meer dan twee personen zal aanstonds met geweerschoten uiteen gedreven moeten worden. Tusschen de troepen van Modena en Toscanen hebben op de grenzen gedurig twisten en beleedigingen plaats. De inwoners van Pontremoli, die met het zelfde lot bedreig worden, wat Fivizzano trof, gaan voort met zich wapenen. Te Pisa heeft het volk de glasruiten ingesl gen van een huis, dat aan den aartshertog Maximilia van Este behoort. De nieuwsgierigheid is ten hoogs gespannen tegen den afloop van die betreurenswaardig oneenigheden.

Volgens berigten van Florence van den 18, zou d gewezen hertog van Lucca het lot van Pontremoli aa de beslissing van Oostenrijk onderwerpen.

Brieven van Genua zeggen, dat 1500 man Toscaansch troepen naar Pietra-Santa zijn opgerukt, om Massa e Carrara te bezetten, en Pontremoli te dekken.

De groothertog van Toscanen heeft de uniform va Oostenrijk afgelegd, en die van luitenant-generaal de burgerwacht aangenomen. Het leger zal insgelijks d Duitsche uniform tegen de Italiaansche verwisselen.

BELGIE.

BRUSSEL, 27 November. De regering heeft aan d Kamers een buitengewoon crediet van 500,000 franc gevraagd, boven de reeds toegestane 1,500,000 fr. te behoeve van Vlaanderen.

STADSNIEUWS.

Van 22 tot 27 Nov. 1847 zijn ingeschreven.

Voltrokken Huwel. 32.	Levenloos aangegeven Zonen. . .
Geboren . . . . 136.	dito dito Dochters. . .
Overledenen . . . 165.	Elders overl. en alhier ingeschreven 20

Totaal	Gehuwde Paren . . . . 1526.	Sedert primo Januarij 1847
	Geborenen . . . . 6037.	
	Alhier overledenen. . . . . . . 9323.	
	Elders overl. en alhier ingeschreven 376.	

BURGERLIJKE STAND.

BEVALLEN (27 Nov.): C. van Homberg, geb. Jacobson, Z. — A. van Thiel Rebbius, geb. de Groot, Z.

OVERLEDEN (20 Nov.): A. P. C. Walther, wed. A. D. Pahud. — (25 Nov.) H. C. Wijnand, 50 j. — A. S. Henken, wed. Jan Moele, 57 j.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM 29 November.

Koffij. De toestand der markt geheel onverande tot 19½ blijft voor ord. Cheribon de vraag aanhouden; Sumatra zocht tot 17½, 18 c.

Tabak; de kleine afdoeningen in Maryland hebben wij reeds gemeld, insgelijks den verkoop der 508 en 528 pakken Ja (Malang), per Pollux aangebragt, op nieuw zijn 576 p. Ja aangevoerd.

Ruwe Suiker in flaauwe stemming; ca. 200 kranj. Java kleur N°. 16 bedongen *f* 35; voorts werden eenige partij Surinaamsche gerealiseerd van *f* 2) tot *f* 23.

Geraffineerde Suiker, met weinig handel; slechts eenige p tijen Stoommelis vonden koopers; de notering blijft ge onveranderd.

Thee tot de lage prijzen; voor zwart meer gevraagd.

Rijst door de belangrijke aanvoeren van Java flaauwer; Smi Rozijn a *f* 14 verkocht; mooi jarig Samos *f* 10, Malaga *f* Muscadel *f* 18 a *f* 20; Zantische Krenten *f* 15½, 16; Pim *f* 34; China Kaneel 46 c.

Huiden geheel verlaten met weinig handel.

Banca Tin blijft a *f* 49 te koop; Amerik. Harst *f* 2; L *f* 11; Zuidzeetraan *f* 29½; Petersb. gele Talk *f* 32; Z *f* 31 a ⅕; Archangel *f* 31; Amsterdammer Smeer *f* 31⅕ a Potasch 1e. soort Amerik. *f* 21⅕.

GRAANMARKT.

Tarwe 130 ℔ b. Pools. *f* 430; 127 ℔ mindere dito *f* 40 126 ℔ Koersche *f* 280; 132 ℔ Kubanka *f* 275; 128 ℔ ningsb. *f* 375; 125 ℔ dito *f* 365; 127 ℔ mindere dito *f* 36 126 ℔ puike n. Zeeuws. *f* 320.

Rogge 120 ℔ Odessa *f* 211; 121 ℔ Dito *f* 214.

Garst 113, 114 ℔ Deensche *f* 205, 206.

Haver 87 ℔ n. fijne *f* 135; 74, 77 ℔ Voer *f* 104, 110

Boekweit 114 ℔ Oostvriessche *f* 203.

Koolzaad. Vriesch £vl. 58½. Op 9 Vaten Olie in Nov. *Lijnzaad* een doen; 110/12 ℔ Tels *f* 280. *Raapolie* per *f* 37¾; Vliegend 36½, ⅝; primo Mei ek. *f* 36½, ¼; Sept. *f* Dec. 36, 5¾ *Lijnolie* per 6/w. *f* 32¾; Vliegend 31¾. *Henn olie* per 6/w *f* 34½. *Raapkoeken* *f* 80, 84 *Lijnkoe* 11, 13½.

LEIDEN, 27 Nov. Boter van *f* 39 tot 42 a *f* 43 per vier Tarwe van *f* 10,50 tot *f* 10,75 per Mud; Rogge van *f* 7 *f* 7,60, per idem; Garst van *f* 6 tot *f* 6,30, per idem; Ha van *f* 3,80 tot *f* 4,25 per idem, Duivenboonen van *f* 6 tot *f* 7, per idem; Paardenboonen van *f* 5,80 tot *f* 6,50 idem; Rund- en Ossevleesch willig van 25 tot 32 cents ons; Kalfsvleesch van 25 tot 28 cents idem; Spek- en kensvleesch van 20 tot 22 a 23 cents idem.

GRONINGEN, 26 Nov. Tarwe bij minder aanvoer en der vraag 25 cent hooger verkocht, 127, 130 a 134 ℔ *f* 8,60, 9, 9,10,50, 9,60, 10; 127 a 130 ℔ roode *f* 7,25,50, 7,75, 8.

Rogge werd vooral bij de aanvang hooger gehouden tegen het afgaan was bij partij weer tot vorige koersen te komen, 120 a 123 ℔ inlandsche *f* 6,00,10, 6,40,50.

Boekweit wel zoo aangenaam en bij schaarsche aanvoer vooral van de Grijze en Zwarte Zand, weer 10 cent verhoogd, 110, 113 a 116 ℔ Grijze Zand *f* 625, 6,80 a 7,20; 110, 113 a 116 ℔ Zwarte Zand *f* 6,00, 6,50 a 7; 110, 116 ℔ Veen *f* 5,75, 6,15 a 6,55.

Winter Gerst was in de ligte soorten wat beter te plaatsen, zware in een doen, zomer gaat nog weinig om, 89, 95 a 96 ℔ n. winter *f* 3,60,30, 4,30,40 a 4,90,95; 96 a zomer *f* 4,50,60 a 5, 0,05; 105 a 107 ℔ knobbe *f* 5,25,35 a *f* 5,75,85.

Dikke Haver uiterst weinig ter markt en 10 cents verhoogd

e en Zwarte Voer meer ter veil en tot nagenoeg de vorige en afgegaan, fijne niet aan, 85, 89 a 93 ℔ dikke brouw ,75,80, 3,95, 4, 4,15,20; 68, 72 a 75 ℔ witte voer 70,80, 2,90, 3, 3,10,20; 72, 75 a 78 ℔ zwarte dito 00,05, 3,20,25 a 3,40.
oonen niet driftiger, Paarde ƒ 5,75, ƒ 6,50; Duive ƒ 6,75 7,25.
ort nog weinig aangeboden en vooral de beste soorten beter laatsen. Grove ƒ 8,60 a ƒ 9,60; Puik ƒ 10 a ƒ 10,75 en l per 100 N. ℔ ƒ 13,50 a ƒ 18.
Koolzaad zeer weinig omgegaan, men noteerd ƒ 10,75 11,50.
eel Mosterdzaad stil ƒ 8,75 a ƒ 9,50.
aapolie ƒ 36,50 a ƒ 37. Boter ƒ 30 a ƒ 32.
EEUWARDEN 26 November. Boter ƒ 46,00.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

27 NOV.			gebl.	29 NOV. $4\frac{1}{2}$ u.			gebl.
ERL., Werkel. Sch. à	$2\frac{1}{2}$	pCt.	$54\frac{5}{16}$	$54\frac{1}{4}$	à	$54\frac{5}{16}$	$54\frac{5}{16}$
Dito Dito	3	»	$65\frac{3}{5}$	$65\frac{1}{16}$	.	$65\frac{13}{16}$	$65\frac{3}{4}$
Dito Dito op resc.	3	»			»		
Dito Dito	4	»	$84\frac{5}{16}$	$84\frac{5}{16}$	»	$84\frac{3}{8}$	
I. Leening	4	»			»		
Amortis. Syndic.	$3\frac{1}{2}$	»			»		
Handel-Maatschappij	$4\frac{1}{2}$	»	$162\frac{3}{4}$	$162\frac{7}{8}$	»		
Haarlemmermeer	5	»			»		
Aand. Rijn-Spoorweg		»		$92\frac{3}{4}$	»		
Aand. Holl. S. M.	$4\frac{1}{2}$	»			»		
ELGIE	$4\frac{1}{2}$	»		$87\frac{7}{8}$	»		
Dito	$2\frac{1}{2}$	»			»		
Dito bij Rotschild	$2\frac{1}{2}$	»			»		
PANJE, L. bij Ard. van 85 £	5	»	$14\frac{13}{16}$	15	»	$15\frac{1}{8}$	
Dito Dito van 510 £		»	$13\frac{3}{4}$	$14\frac{1}{4}$	»	$14\frac{5}{16}$	$14\frac{1}{4}$
Dito bij Dito onb. st.	5	»		$13\frac{11}{16}$	»	14	
Dito	3	»		$29\frac{3}{8}$	»	$29\frac{1}{2}$	
Dito Binnenl. à 6 m.	3	»	24	$24\frac{1}{8}$	»	$24\frac{1}{4}$	$24\frac{5}{16}$
Coupons Ardoins		»	$10\frac{3}{4}$	$10\frac{7}{8}$	»	$11\frac{1}{8}$	
Passive		»			»		
Deferred		»			»		
Fransche Uitgest.		»			»		
PORTUGAL, te Londen	3	»			»		
Dito Dito	4	»	$22\frac{3}{8}$	$22\frac{5}{8}$	»	23	23
Dito Binnenl. à 1 Conto	5	»			»		
RUSL. Ob. H 1798 en 1816	5	»	$104\frac{1}{4}$	$103\frac{3}{4}$	»	104	
Dito Dito 1828 en 1829	5	»		$103\frac{3}{4}$	»		
Ct. b. d. 1831 en 1833	5	»	$95\frac{1}{2}$	$95\frac{1}{4}$	»		
Dito bij Hope	4	»	$86\frac{7}{8}$	$86\frac{3}{4}$	»	$86\frac{7}{8}$	
Dito bij Stieglitz en C°.	5	»	$86\frac{3}{8}$	$86\frac{1}{8}$	»	$86\frac{1}{4}$	
Cert. te Hamburg	5	»			»		
Inschrijving in Assignat.	6	»		65	»		
Cert. van Dito	6	»	$67\frac{1}{4}$	$67\frac{1}{4}$	»		
POLEN, Certific.	4	»			»		
Dito Aand. met Loten fl 300		ƒ			»		
Dito Dito fl 500		»		$140\frac{3}{4}$	»	141	
AMERIKA, Phil. Bank	6	pCt			»		
Dito	5	»			»		
Dito Bank-Actiën					»		

Oost., Met. 5 pc. $100\frac{1}{4}$; $2\frac{1}{2}$ pc. $50\frac{5}{8}$, $\frac{3}{4}$; Nieuwe Aand met Lot 368; Braz. 5 pc. 82; Peru $11\frac{9}{16}$ $\frac{5}{8}$; Ven. $35\frac{5}{8}$.

Koers van het Geld: Beleening $4\frac{1}{2}$ pCt., Prolong. $4\frac{1}{2}$ pCt. Wissel-Disconto 5 pCt.

ANTWERPEN, 27 Nov. Kerkelijke Staat. Oblig. 1832 à 1837 5 pCt. $97\frac{3}{4}$. Certific. 1844, 5 pCt $93\frac{3}{4}$.

Wisselkoers.

2/m. Hamburg $34\frac{3}{4}$; Zigt dito $35\frac{3}{8}$; 2/m. Londen 12 —; Zigt Londen 12 15; 3/m. Lisbon. 41; 3/m. Porto 41; 2/m Petersb. 1.86.

MENGELWERK.

LAGER ONDERWIJS. (1)

b, Vrijheid van Onderwijs! — Wie huivert tegenwoordig niet op het hooren noemen van deze woorden? Wie siddert niet op de gedachte, dat uit duizende monden ons de kreet tegengalmt: gij wenscht de middeleeuwen met hare domheid en onwetendheid terug — gij zijt een vijand der beschaving — ja, wat meer zegt — gij verzet u tegen de maatschappelijke orde! Waarlijk, in eenen tijd als de onze, moet men met het bezigen dier woorden zeer omzigtig zijn. Vrijheid van onderwijs en geestelijke dood door het Jezuitismus uitgedacht, worden door een groot aantal Nederlanders voor synoni men gehouden. Men leze slechts de werken en de periodieke bladen, waarin tegen de vrijheid van onderwijs geijverd wordt, om zich van deze waarheid te overtuigen. En toch ondanks de menigvuldige en krampachtige po gingen om het monopolie te behouden, ondanks de wijsgeerige verlichting en beschaving door dat monopolie aangebragt, ondanks al het afrigten onzer kinderen, ondanks de sluwheid van vele onzer schoolmannen, wij hebben aan de eerste woorden onze algeheele *goedkeuring* gehecht. De bovengenoemde feiten kunnen reeds volstaan om ons verlangen te regtvaardigen, om onzen wensch te billijken, om op de verwezenlijking van ons maatschap pelijk regt aan te dringen. Maar de vrijheid van onderwijs is strijdig met de goede orde, zegt men, — opper vlakkig beschouwd moge zij eenigen schijn van hebben, bij nader inzien zal men bespeuren dat slechts vooroordeel, eigenbelang en fanatismus de hand kunnen leenen om deze stelling te helpen verdedigen!

Aan het woord *vrijheid* wordt door velen eene min, door anderen eene meer beperkte beteekenis toegekend. De eerste partij *bestrijdt*, de laatste *erkent* het openbaar en wettelijk gezag. Men kan beiden best vergelijken met twee kinderen, die meerdere vrijheid in hunne spelen verlangen. De eerste is een woeste, wilde knaap, die slechts van het ouderlijk toezigt wenscht ontslagen te zijn, om aan zijne lusten en neigingen den vrijen teugel te geven; — de laatste acht zich slechts zeker onder het oog van vader. — Neen, wij noemen het geene vrijheid, die zich aan *alle toezigt* van den staat wil onttrekken; zij verbreekt de kracht des gezags, zij stremt den geregelden gang des bestuurs, zonder welke geene vrijheid denkbaar is. Verre zij het van ons, dat wij met haar zouden willen zamenspannen, innig overtuigd als wij zijn, dat wij door die ondersteuning niet alleen onzen eigenen ondergang, maar ook dien van velen onzer landgenooten zouden bewerken! — God beware ons voor zulk eene *vrijheid* en verijdele de pogingen van hen, die *zulk eene vrijheid* op het oog hebben, — Hij behoede den staat voor haren onzinnigen aanval en bevestige de goede orde, welke kracht en leven geeft! — Wanneer wij van vrijheid spreken, dan denken wij onwillekeurig aan die vrijheid, welke de P. Ventura dezer dagen zoo eenvoudig, en toch zoo verheven schoon geschetst heeft als, *een beginsel van orde en kracht en het eenige, het krachtigste middel om den opstand te ontwapenen en op eenmaal in zijnen loop te stuiten*. Die woorden omkleeden het denkbeeld van vrijheid, zoo als wij ons dat gevormd hebben. Zij heeft met de eerst geschetste niets gemeens dan den *naam*, in het *wezen* staat zij *lijnregt* tegen haar over. Brengen wij dit denkbeeld van vrijheid *in het algemeen*, met dat *van onderwijs* in verband, dan zal men ligtelijk ontwaren, dat de vrijheid van onderwijs welke wij trachten te verkrijgen *een toezigt van de zijde des staats niet uitsluit*, een toezigt, dat het misbruiken dier vrijheid perken stelt, maar ook *een toezigt dat die vrijheid eerbiedigt en niet in hare regten grijpt!* WIJ VRAGEN, WIJ VORDEREN EENE VRIJHEID, DIE ELK EN EEN IEDER TOESTAAT ONDERWIJS TE GEVEN OP ZIJNE WIJZE, NAAR ZIJNE GODSDIENSTIGE OVERTUIGING, ONDER DEN ENKELEN WAARBORG ZIJNER ZEDELIJKHEID; wij verdragen geene vrijheid voor *eene enkele partij*, wij dulden geene medewerking van den staat ter bevordering harer inzigten. Wij vragen eene *betamelijke vrijheid* onder een *betamelijk toezigt*, om onze kinderen overeenkomstig onzen pligt en ons geweten te onderwijzen, met terzijdestelling van alle die belemmeringen, welke thans daartoe in den weg staan! De staat geve dat toezigt zelf; kenne de graden toe, welke tot de behoorlijke waarneming der burgerlijke bedieningen, door de wet omschreven, vereischt worden en verzekere feitelijk de regten ons in de Grondwet gewaarborgd! — Dat mogen wij vragen, dat mogen wij vorderen, dat mogen wij met de wet in de hand eischen!

Is dat nu eene vrijheid, welke met teugelloosheid en losbandigheid kan vergeleken worden, welke de maatschappelijke orde den harteslag wenscht toe te brengen? Slechts hij zal daarop een bevestigend antwoord geven, die zich van de vrijheid een bekrompen denkbeeld heeft gevormd, of zij, die voor Katholijken geene vrijheid willen, bestuurders en leden b. v. van de protestantsche maatschappijen *Phylacterion*, *Hulpbetoon*, *Unitas*, *Welstand* en dergelijke! — Strijdt het tegen het gezond verstand, hetgeen wij door feiten bewijzen, dat wij onze kinderen niet bij mannen kunnen school zenden, van welke wij die feiten hebben medegedeeld? Strijdt het tegen het gezond verstand, dat wij, door wettige en geoorloofde middelen den *gewetensdwang* willen doen ophouden, waaronder wij, in zake van het volksonderwijs, dagelijks moeten zuchten? Strijdt het tegen het gezond verstand, dat wij onze wenschen door even wettige en geoorloofde middelen kenbaar maken? — Wij meenen genoegzame bewijzen geleverd te hebben, dat wij ons in geweten met de tegenwoordige inrigting van het onderwijs niet kunnen vereenigen, — wij hebben doen zien, dat de vrijheid van onderwijs, door ons begeerd, niet strijdig is met de maatschappelijke orde — ons verlangen om die vrijheid is dus *billijk!*

Wij weten het, men heeft de vrijheid van onderwijs afgeschetst als strekkende, om fanatismus en godsdiensthaat in de hand te werken, maar wij weten het immers ook, dat juist de *tegenwoordige* inrigting van het onderwijs daaraan, helaas! dienstbaar gemaakt wordt. Waar mondelinge aanmerkingen en teregtwijzingen en beschuldigingen en lasteringen van onderwijzers ontbreken, daar wordt dit gemis niet zelden door de leermiddelen vergoed. Men neme inzage van de schoolboeken, waarin deze droevige waarheid bevestiging erlangt, — men overtuige zich, hoe dikwerf in dezelve de leer en de bedienaren der katholijke Kerk worden aangerand, en welken lof wordt toegekend aan personen, die zich tegen hen verzetten. En hier moeten wij opmerken, hoe de Grondwet van ons volksonderwijs in een harer *belangrijkste* artikelen niet alleen door schoolopzieners en plaatselijke schoolcommissiën achteloos uit het oog verloren, maar door sommige onderwijzers straffeloos overtreden wordt. — Wat, vragen wij, beteekent de bepaling van art. 24 van het *Reglement voor het lagere schoolwezen* ten opzigte van eene *algemeene Boekenlijst* gegeven, bij de bekendheid, dat er tegenwoordig scholen gevonden worden, waarin de boekenlijst, door het gouvernement aangewezen, niet gekend wordt? — Of is b. v. een werkje als dat van van Lennep, *over de Geschiedenis des Vaderlands*, daarop ook al te vinden? — Of zouden katholijke kinderen en onderwijzers daarin niets aanstootelijks vinden? — Men beproeve het. Wij houden voor ditmaal ons oordeel daarover terug en stippen de zinsneden niet aan, waaraan wij ons zoozeer geërgerd hebben — wij willen alleen de bevoegde magt op het bestaande kwaad aandachtig maken, om *dusdanige* leermiddelen uit onze scholen te weren. — Ziedaar een bewijs, hoe de tegenwoordige inrigting van het onderwijs zijdelings aan godsdiensthaat dienstbaar gemaakt wordt! — Zal vrijheid van onderwijs dit verhelpen? — Wij zouden onbekend moeten wezen met de eenzijdige rigting, welke aan het onderwijs gegeven wordt; — wat *nu* plaats heeft kan *ook dan* gebeuren, — maar is dit eene *grondige*, eene *geldende* reden, om aan het *billijk* verlangen van *velen*, aan het *grondwettig regt* van *allen* wederstand te bieden? En dan kon men ten minste door de oprigting van eigene er voor waken, dat het onderwijs onzen kinderen gegeven, hun niet een verpestend venijn ware! — Waarlijk de huisselijke opvoeding en het godsdienstig onderwijs op catechisatiën en diaconiescholen brengen reeds datgene te weeg, wat men bij eene veranderde inrigting van het onderwijs nog slechts zich in verbeelding kan voorstellen! — En welk doel hebben zij, die de vrijheid van onderwijs, zoo als wij dezelve hebben leeren kennen, met mond en pen bestrijden? — Wil men den tijd terug, toen eene wet in werking was, in welke men de volgende, waarlijk niet onbelangrijke bepalingen aantrof:

> Alle gewesene Paepsche schoolmeesters, sullen haer onthouden van de jonge jeught te leeren ende onderwysen, ofte eenighsints het schoolmeesterampt te exerceeren, in wat manieren het souden mogen syn, op poene van contrarie doende voor de eerste reyse te verbeuren de somme van vyftigh guldens, voor de tweede reyse hondert guldens voor de derde reyse arbitrale correctie.
>
> Insgelycks sullen geene schoole mogen houden eenige Papen, Munnicken, Mennoniten, Nonnen, Bagynen, Kloppen, Sectarissen, noch eymand anders, hetzy man ofte vrouw, niet zynde van de ware Gereformeerde Religie, gequalificeert, bequaam en wettelyck toegelaten, gelyck vooren, op poene in het voorgaende articul gestatueert (1).

Maar neen! dan eerst legge men de Katholijken in den lande een juk op, als vóór de dagen van 1795, in dat jaar, toen hun de zon der godsdienstige en burgerlijke vrijheid voor het eerst, na zoo veel jaren van onderdrukking, aan den bewolkten Hemel vriendelijk tegenlachte, — dan keere men eerst twee eeuwen terug, dan make men eerst geen aanspraak meer op verlichting en beschaving, — dan toone men Europa eerst, *dat men 12 maal honderd duizend nijvere en vreedzame burgers hun heiligste regt heeft ontzegd*, — dan hale men eerst de art. 189, 190, 194, 224 en 226 der Grondwet door! Maar zoo lang er sprake is van de eenzijdige rigting van ons volksonderwijs, — zoo lang het monopolie blijft bestaan, — zoo lang men de scholen protestantiseert, — zoo lang wij onderwijzers hooren spreken van »Heiligen bij den kop hebben, — van heiligen Kruizen van den Haag tot Delft — van de slordige moeder Maria, — zoo lang wij onzen Zaligmaker in het H, Sacrament zijner liefde hooren lasteren, — zoo lang de bestaande bezwaren niet worden opgeheven, — zoo lang de Grondwet daar ligt, — zoo lang zullen wij ons goed regt op hare *eigene grondslagen* verdedigen!

(*Wordt vervolgd.*)

(1) Vervolg van N°. 120.

(1) Zie School-Reglement van 3 Mei 1655, te vinden in het Gr. Pl. d. 2. bl. 2409; Kerk Plac. d 1. bl. 475.

INGEZONDEN STUKKEN.

Wanneer Gods bezoekingen nijpen, past het alsdan den mensch op te zetten tot verdrukking zijns natuurgenoots (1)?

III.

Ieder onzer kent de volgende gelijkenis;

Toen zeker mensch op zijnen weg van Jeruzalem naar Jericho was gevallen in de handen der roovers, die hem, na hem beroofd en gewond te hebben, bloedend en onmagtig lieten liggen, werd hij opgemerkt door zonen der synagoge; maar zij trokken zich zijner niet aan, en gingen voorbij; — een Samaritaan, daarentegen, dit treurig schouwspel ziende, stond stil, nam den gewonde op, verbond hem, en bragt hem naar de herberg, om daar, op zijne kosten, genezen te worden, — Daarom werd dan ook tot heden, die *barmhartige* genaamd; den *naasten* des gewonden, en een voorwerp van Gods welbehagen.

En die *echte naasten-vriend* verleende zijnen vijand niet onkostbare hulp en troost alléén, maar daarenboven

(1) Vervolg van N°. 215 en 217

nog *ontbloofle hij zich zelven van zijne tijdelijke middelen*, zeggende tot den Hospes: »Ik zal u *alles* betalen!"

Ruimer en edeler, milder en onbepaalder over zijn geld te beschikken ten behoeve eens besten vriends, dan hij deed voor zijnen vijand, is toch wel niet mogelijk!

Hoe vreemd echter die leer der naasten-liefde den volken in de ooren klonk, blijkt uit de verwonderde houding, èn der Samaritane aan Jacobs put, èn der leerlingen bij het aanschouwen van het onderhoud des Zaligmakers met haar: — en ook uit den roep van eenige leerlingen om het wrekend vuurs des Hemels over de steden, welke hunne prediking niet wilden aannemen.

Geen wonder: — *in die tijden* stonden alle volken en godsdiensten vijandig tegen elkander over: — en was ergens eene overwonnen minderheid, dan werd zij ter dood of slavernij gedoemd. — Maar *toen ook vloeide, ter bereiding eener nieuwe orde, het Evangelie, die blijde tijding, van Gods lippen;* en Hij-zelf leverde in Zijn Persoon een van zijne gebiedendste voorbeelden in de schildering van den barmhartigen Samaritaan.

Wat zoude *die* Samaritaan hebben geantwoord op de vraag: of het past, dat de rijke en meer voorspoedige land- en natuurgenoot den anderen niet alleen niet helpt met geldelijke middelen; neen — maar hem zelfs verdrukt; — en dat in tijden, wanneer Gods kastijdende hand zich begint op te rigten tegen allen? — Zal dan de vrees het versteende hart van den mensch niet kunnen vermurwen, wanneer noch het Evangelie, noch de zachte stem der liefde iets vermogen op het versmoorde gevoel?

Zal men het later gelooven, wat wij thans zien gebeuren? — Eenigen (de onloochenbare bewijzen zijn talrijk) handelen, bij hoogen roem op bijbelkennis en Evangelie-zin, barbaarsch en onbijbels, en terwijl alles overvloeit van *philantropie*, roepen zij: hongert hen dood! *Christianos ad leonem!* — Zij zijn *ultra-Tories*, ook zelfs terwijl het onbuigzaamst Torismus neigt tot bekeering; zij zijn drie eeuwen achteruit gegaan in het *El-dorado* der verlichting, terwijl geheel de negentiende eeuw immer voorwaarts! roept; — men ziet ze aanzetten tot ontijdige bepalingen, want het concordaat werkt niet; — tot stappen, bij den bloeijenden (? ?) toestand onzer finantiën, op den *voorgrond* der werkzaamheden onzer vertegenwoordigers nog schoorvoetend gezet op het gebied der onschendbaarheid; stappen welligt al te spoedig door stoutere gevolgd, bij welke ook de aanraders (want reeds nu grimt men, dat het strafwetboek ook zal aanwendbaar zijn tegen predikanten; en wie waarborgt de DRUKPERS, wie de vrijmetselaren en de afgescheidenen, de *Tuenda* en de *Amstel-Societeit*?) pijnlijk onder den voet kunnen geraken. En zijn derzelver uitkomsten niet onhoudbaar, gelijk het *Coll. Philosophicum*, de inlegeringen onder koning Willem I, de herroeping van het Edict van Nantes en de vervolgingen tegen de Silesische dissenters? — Zijn zij niet bedenkelijk, om de gevallen, in welke alle opregte Katholijken, zoowel priesters als leeken, als *één* man zouden moeten weigeren, zich aan besluiten tegen de godsdienstige vrijheid, uit fanatisme geboren, te onderwerpen?

Zóó kunnen vooroordeelen en erfelijke haat, aangeblazen door huichelaars van verdraagzaamheid en belangloosheid, ofschoon zelven de onverdraagzaamsten en de grootste proselieten-jagers, ook hen verblinden, die edel van hart en van milden zin zouden zijn, bij iedere andere gelegenheid!

Zich wagende op een gebied, dat hun vreemd is, bedenken zij niet, dat in de Maatschappij alles zoo in en door elkander is geweven, dat de een den ander niet kan ontberen. — Hoe vele makelaars, commissionairs, kassiers, reders, enz. hebben goede betrekkingen onder andere belijdenissen; en zulks wederkeerig; en houden in denzelfden zin bedienden van andere belijdenissen, mits braaf en berekend voor hunne zaak?

Heeft ons land zelfs niet aan Katholijke landen, die onzen visch, onze kaas en andere producten koopen, een groot gedeelte van deszelfs welvaart te danken?

Het is belagchelijk van heerschzucht! — de constitutioneele orde van zaken heeft overal de bank der geestelijkheid gesloten: en eenige dominés willen nog meer regeren dan voorheen, en in ijver zonder zaakkennis, geholpen door eenige ambteloozen of kortzigtigen, die niet weten wat een land van handel en nijverheid is, wanen zij het raderwerk der zamenleving zoo goed te kennen als hunne bijbelteksten: — laat hen begaan, zij zullen alles verknoeijen en onherstelbaar in de war brengen. Het begint reeds; en bij het straf doordrijven der afsluitingsmaatregelen, zal men geraken in verwikkelingen, zeer onaangenaam aan Protestanten, ofschoon zij van de hunnen waren uitgegaan.

Zoo is het bekend, dat in Amsterdam, waar bijna 50000 Katholijken wonen, *bijna alle Vleeschhouwers Protestanten zijn*, en toch zijn er onder hen, die *Godshuizen bedienen, welke uitsluitend worden onderhouden uit de aalmoezen der Katholijken*. Wilden nu de Katholijken handelen gelijk de al te bekende Vereenigingen, dan zouden zij immers een fonds bijeen kunnen brengen, groot genoeg om een half dozijn katholijke slagters een ruim debiet te bezorgen, en aan anderen afbreuk te doen? Maar hij, die *weldenkend* is en de groote maatschappij wat van naderbij kent, zal geenszins de in zich onschuldige en weldadige ontwikkeling van eenen tak van nijverheid of bestaan wreken op leden der belijdenis, aan welke die te beurt valt; maar zich verheugen, dat bij den *algemeenen teruggang* van de welvaart zijner Landgenooten, er ten minste nog gevonden worden, wien het voorspoedig gaat; *want wij deelen allen in dien teruggang*. Steller dezes kent o. a. eene Fabriek, die vóór 1795, honderd menschen brood gaf, en thans aan vier werklieden te veel heeft. Niet omdat de eigenaar Katholijk is, noch omdat hij geen goed werk leverde, is die zaak verloopen; maar omdat geheel het buitenland bij de achttienjarige sluiting der zee ons deugdzaam fabrikaat heeft leeren ontberen, en het thans, ofschoon veel slechter, zelf maakt.

Hij, die de groote maatschappij wat van naderbij kent, en jaren genoeg heeft om terug te blikken op vorige tijden, is overtuigd, dat onze langdurige binnenlandsche beroerten, die weleer hoofd en beurs aftrokken van handel en nijverheid; de jarenlange sluiting der zee, die daarop volgde; de overbevolking van andere natiën, die ook wilden daarstellen, wat wij vroeger alléén leverden; de jaloezy van Engeland; de vrijmaking van Amerika; het machinerie-stelsel, dat den nekslag gaf aan onze fabrieken; onze onverbeterlijke zucht om altijd het vreemde boven het betere en sterkere inlandsche te verkiezen; de weelde der dienstboden, en hun behoeftige staat, zoodra zij tot een huwelijk geraken — en meerdere bijkomende omstandigheden aan ons tijdvak eigen; dat deze alle zoo vele oorzaken zijn van het algemeen verval van de welvaart des geheelen lands, in welk verval, niettegenstaande den voorspoed van enkelen, het grootst aantal der Protestanten en Katholijken evenzeer deelt.

Bij dien treurigen staat van ons zinkend vaderland, zouden dus *Unitas* en *Welstand* en *Phylacterion* en *Tuenda*, beter, verstandiger, christelijker en *meer vaderlandslievend* handelen, met in *ruimen*, *edelen* en *milden zin* alles, wat voor het algemeen nuttig is, te bevorderen, daar te stellen, ja des noods te scheppen. — Het herstellen van den omloop van het geldelijk vermogen, dat zich opeen hoopt bij de financiers; het tegengaan der weelde; het gebruiken van beter maar inlandsch fabrikaat; het verbeteren der zeden; het plaatsen van geld in goed berekende ondernemingen; en dat alles onverschillig of het Protestanten of Katholijken geldt! — Ziedaar eenige middelen om den toestand des lands te verbeteren; — maar geenszins een stelsel van uithongering dergenen, die niet slaafsch genoeg zijn om te bukken voor het toegesmeten geld van *eenige trotschen*, wier overtuiging (?) zij niet deelen.

Deze mannen, van de invoering der Reformatie af, onverzettelijk, zullen zich ook nu niet gewonnen geven; schrijver voorziet dit maar al te wel, doch hij vertrouwt desniettemin, dat Hollanders van den ouden milden geest, hem zullen begrijpen, en medewerken tot alles, wat betere dagen kan voorbereiden voor het dierbaar algemeen vaderland.

En mogen wij, Katholijken, nog eenige jaren van vinnigen strijd te verduren hebben; welnu, als mannen. en op God betrouwende, nemen wij dien aan. In vrede kwijnt de Kerk: in den strijd erlangde zij immer nieuwe krachten. Na de triomf der reformatie is ons geene verdrukking aangedaan, die niet is gevolgd door milderen toestand dan vóór dezelve. De geschiedenis getuigt het. — Ook nu zal het zoo gaan. A. R.

Bij de Redactie is ontvangen voor de Curaçaosche Missie:

Bedrag der vorige opgave ƒ 4356,49

Van L. en E. *Weinig maar uit een goed hart*, 2 einden kant, voor het Altaar van de H. Rosa te Curaçao, en ƒ 1,50 voor onze arme Zwarte natuurgenooten. Van N. N. ƒ 2,- Van N. N. uit Oudewater ƒ 15,-

Te zamen ƒ 18,50

Totaal ƒ 4374,99

ADVERTENTIEN.

Heden overleed, na een langdurig lijden, onze hartelijk geliefde Dochter ANGÉLINE REINIRE MARIE PLASIDE, in den jeugdigen leeftijd van ruim 17 jaren en tijdig voorzien van de H. Sacramenten der stervenden.

Huize Kostverloren — G. VAN DAM.
te ELST in OVERBETUWE, — J. E. VAN DAM,
den 24 Nov. 1847. — AALBERS

Eenige kennisgeving.

Heden overleed, na een langdurig doch geduldig lijden en na voorzien te zijn geweest van de H. Sacramenten der Stervenden, in den ouderdom van ruim 42 jaren, mijne dierbare Echtgenoote HELENA MARIA RENKES, mij nalatende, uit eene bijna twintigjarige allergenoegelijkste Echtvereeniging, twee Kinderen, die met mij dit smartelijk verlies betreuren.

BOLSWARD, 24 November 1847. J. DE BOER.

Vrienden en Bekenden gelieven deze als bijzondere Kennisgeving aan te nemen.

Een BURGERMAN van de R. K. godsdienst, door talrijke tegenspoeden gedrukt, verlangt geplaatst te worden als **OPZIGTER** in een Fabriek of Magazijn of iets dergelijks. Hij is in staat zoowel in het Hollandsch als Fransch te corresponderen en spreken, en is tevens best in staat andere werkzaamheden waar te nemen. Adres *franco* brieven, lett. A. B. bij den Boekhandelaar J. DE HAAS, Kalverstraat, N°. 136 en N. Z. Achterburgwal, N°. 344.

Bij den Boekhandelaar F. J. BRAAM, te *Rotterdam*, ziet het licht:

VOLKS-ALMANAK

TOT NUTTIG EN GEZELLIG ONDERHOUD VOOR

CATHOLIJKEN,

VOOR HET SCHRIKKELJAAR

1848.

Derde Jaargang.

Ofschoon de eerste en tweede Jaargang van dezen Almanak eerst met Februarij van elk jaar het licht zag, mogt daaraan nogtans een gunstig debiet te beurt vallen. Hierdoor, alsmede door de vele bestellingen op den derden Jaargang, aangemoedigd, is er voor eene tijdige verschijning zorg gedragen. Dezelve bevat 12 vel druks in kl. 8vo (of XXIV en 168 bladz.), en is op hetzelfde formaat van den Volks-Almanak, welke eenige jaren te 's Bosch werd uitgegeven. Een fraai Plaatje, zijnde eene copij van eene schilderij van Rubens, is voor den titel geplaatst.

INHOUD:

Jaartellingen en Tijdrekeningen. — Kalender of twaalf maanden des jaars, met eene naauwkeurige aanwijzing van alle Feestdagen en van de Zondagsche Evangeliën. — Stand der Maan, Zons- Op- en Ondergang. Eklipsen. — Kerkelijk Bestuur in Nederland en deszelfs Koloniën, met opgave van de namen der Hoog-Eerw. Kerkvoogden, het getal Pastoors, Kapellaans, Kerken, Religieusen Gestichten, enz. enz. — Het Koninklijk Huis.

MENGELWERK. De Verwoesting van Jerusalem. — De H. Antonius de Kluizenaar. — Pius IX. — De Rozenkrans als Redding. — Maria of Menschelijke en Goddelijke Geregtigheid. — De Akker bij het Beukenwoud. — De Weldadigheid. — Schitterende bekeering. — Wijs Antwoord. — Strafbare IJdelheid. — De Zonderlinge Wijsgeer. — De Duitscher en de Franschman. — Anecdoten. — Spreuken en Gedachten.

Verkrijgbaar bij de meeste Boekhandelaren à **35** Cents.

NB. Heeren Boekhandelaren kunnen gemakshalve hunne aanvrage ook rigten aan de Heeren VAN LANGENHUYSEN en VAN SPANJE, te Amsterdam, Gebr. HOEVEN, te 's Bosch, VAN DEN HEUVEL en VAN ROSSUM, te Utrecht, BONTAMPS te Venlo.

De Boekhandelaar J. R. VAN ROSSUM, te *Utrecht*, geeft heden uit en verzendt alom:

VOLKS-ALMANAK

VOOR

ROOMSCH KATHOLIEKEN.

VOOR HET JAAR

1848.

Achttiende Jaargang.

Deze Jaargang bevat eene naauwkeurige Kalender, aanduiding der verpligtende Feest- en Heiligedagen, benevens eene uitgebreide opgave van het Kerkelijk Bestuur in Nederland en deszelfs Koloniën; — De namen der Hoog-Eerw. Heeren Kerkvoogden en het getal der Heeren Geestelijken van ieder district; — Kerken, Kapellen, Kloosters, Seminariën en Religieuse Gestichten; — van de Buitenlandsche Missiën eene volledige lijst van het Kerkelijk Bestuur aldaar en deszelfs Geestelijken; — Koninklijk Huis; — Vertrek-uren van den Rijn- en Hollandsche Spoortreinen.

MENGELWERK.

Godfried van Bouillon; — Episode uit de geschiedenis van Namen; — De Missionaris, *dichtstuk;* — Aan M... *dichtstuk;* — Lizas de geredde Schipbreukeling, *allegorie;* — De Diefstal uit Weldadigheid; — De Broeders; — De Abt De la Salle; — Lofwaardige handelwijze; — Pius IX en de Gevangene van St. Angelo; — Een keizerlijk Geschenk; — De droeve Maagd, *dichtstuk;* — Het Kind aan zijne rozen, *dichtstuk;* — VOLKS-HYMNE PIUS IX, *dichtstuk;* — De Militaire Commissie; — Schoone Gezegden; — Anecdoten.

Prijs in net gedrukten omslag

DERTIG CENTS.

De Volks-Hymne Pius IX hierin voorkomende is dezelfde welke op Muziek gebragt en ingerigt voor *een, drie* en *vier stemmen* mede bij den ondergeteekende te bekomen is.

J. R. VAN ROSSUM.

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.